

ÇİĞDEM MATER • Tuhaf, Saçma, Neyse...

ÇİĞDEM MATER 1978'de Ankara'da doğdu. İzmir, İstanbul, Eskişehir ve Hamburg'da yaşadı. Sinema okudu, çevirmenlik, gazetecilik, yapımcılık yaptı.

İletişim Yayınları 3742 • Bugünün Kitapları 316

ISBN-13: 978-975-05-4033-2

© 2026 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2026, İstanbul

YAYINA HAZIRLAYAN Ahmet İnel

KAPAK Memed Erdener

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ÇİĞDEM MATER

Tuhaf, Saçma, Neyse...

İçeriden Dışarıya Bakmak

*Hayatın verebileceđi en iyi arkadařa,
annem Nadire'ye...*

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ • AHMET İNSEL	9
Giriş: Tuhaf, saçma, neyse... ..	13
Mübadele'nin 100. yılında küçük göçmen ailemin hikâyesi	19

TUHAF

“Buradan” mektup: “Gezi herkeste, hepimizdik”	43
Bir kettle nelere kâdir?	47
Birinci yıl muhasebesi	58
Depremde cezaevinde olmak	63
Hapishanede çalışan olmak	67
Avludaki karpuzcuk	72
Bilginin kraliçesi	75
Türk kadını tampon kullanmaz	80
Soru basit: “Hapishanelerde yılbaşı nasıl geçer?”	86
İyi ki doğdun Sevgi Soysal, iyi ki yazdın	91
İçeriden içeriye mektup: Neşenizi kaybetmeyin	96
İnsan hasta olan bir canlı	101
Paşa gönlüm kriterleri	105
Bağımlıyı “yoksunlukla” tedavi etmek!	109

SAÇMA

Bir kentin yasını tutmak.....	117
Sebatla ve inatla: 19 Ocak.....	122
Umudumuzu korurken, seni ne çok özledik bir bilsen.....	124
Çocukların kumbaralarını rahat bırakın!.....	128
Nursema ile Alev, Gamze ile Nisa.....	132
Türkiye koca bir şaka ama buna ne kadar gülebiliriz?.....	138
Bakırköy'den Gazze'ye mektup.....	140
Keşke bizi hukukçular yargılamasaydı.....	145
Biz bu kararların turşusunu mu kuralım?.....	150
Bu bir film değil, gerçek hayat... ..	153
Komşu Adalet Hanım ya da Adalet Çay Bahçesi.....	156

NEYSE

Mahkeme hayaletleri.....	163
Hapishaneyi “yazmak”: Hep aynı hikâye.....	173
Sevgili arkadaşlarım: Ruth ve Ruth.....	183
Salvador ve Struma: Hatırlanması gereken ölülerdir... ..	187
Hapishanedeki arkadaşlarım: Kadın yazarlar ve kitapları.....	196
Üç İstanbul.....	200
Yetmiş yıl önce İstanbul'da çok fena şeyler oldu.....	207
Ağır kötülüğün içinde küçük iyilik anları: Zulamdaki Şiir.....	213
Hapishanenin bitmek bilmeyen duvarları: Bizim Burada Ne İşimiz Var?.....	219

SÖYLEŞİ

Çiğdem Mater ile söyleşi: “Buradan bakınca, memleket, Ortadoğu, dünya delirmiş görünüyor” • AHMET İNSEL.....	225
TEŞEKKÜR.....	243

SUNUŞ

AHMET İNSEL

Ceza yargısının Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde otokratik milliyetçi-İslâmcı iktidar koalisyonunun siyasal baskı ve susturma aygıtı olarak çalıştığı günümüz Türkiye'sinde siyasal muhalif veya muhafazakâr ya da milliyetçi değerlere göre aykırı olmak ve bunu ifade etmek, her an gözaltına alınmak, tutuklanmak ve hapis cezasına çarptırılmaya hazır olmak demektir. Bugün Türkiye hapishanelerinde, bu düşman ceza hukukunun fütursuz biçimde uygulanmasıyla sayısı binlerle ifade edilen mağdurları yatıyor. Bunların arasında, olmayan bir eylem ve olmayan delillerle ağır hapis cezası alan Gezi Davası mahkûmları da yer alıyor. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan ve hapishanede dokuz yılını yakında dolduracak olan Osman Kavala'nın yanında, on sekiz yıl ağır hapis cezasını 2022'den beri çekmekte olan Can Atalay, Tayfun Kahraman, Mine Özerden ve Çiğdem Mater... Hepsi, giderek otoriterleşen iktidarının toplumsal meşruiyetinin derinden sarsılmasıyla Gezi protestoları sırasında ilk kez yüz yüze gelen Tayyip Erdoğan ve şürekâsının, yaşadıkları endişenin öcünü alma operasyonunun seçilmiş aktörleri olarak hapis cezalarını çekiyorlar. AİHM'in, AYM'nin aksi yöndeki kararlarının hükmünün geçmediği saray güdümlü "yerli ve milli hukuk" düzeninde, şiddet yoluna

başvurmanın iddianamede bile sözünün edilmediği, hükümeti devirmeye teşebbüs eyleminin en ufak bir emaresinin olmadığı hayalî bir suçtan dolayı hapisteler.

Çiğdem Mater katılmadığı bir toplantı, çekmediği bir dokümanter film, katılmadığı eylemler gerekçe gösterilerek on sekiz yıl hapis cezası aldı. Duruşma salonundan doğrudan hapishaneye yollandığı günden beri neşesini, keskin dilini, çarpıcı tespitlerini hiç kaybetmeden bir yandan içeriden içeriye, hapishane yaşamına, mahpuslara, diğer yandan içeriden dışarıya, dışarıda olanlara bakarken, insanın, insanların içine, içimize bakıyor. Bakırköy Kadın Kapalı Cezaevi'ne konmasını izleyen aylarda izlenimlerini aktardığı yazıları ara ara çeşitli mecralarda yayımlanmaya başladı. Hapishane yaşamını, sınırlı da olsa faaliyetlerini, okuduğu kitapları, izleyebildiği dizileri ve elbette dışarıdaki bazı olaylarla ilgili değerlendirmelerini ilgiyle okudum. Keskin gözlem kapasitesinin yanında, son derece canlı bir ifade gücü ve eleştirel bakışın yansıdığı yazılardı bunlar. Bazı yazıları ise yayımlanmadı ama elime ulaştı. Bir müddet sonra bu yazılardan derlenecek kitabın anlamlı olacağı fikri kafamda canlandı. Çiğdem'e fikrimi ilk ilettiğimde, elbette yanıtı olumlu oldu. Ama o zaman cezası Yargıtay tarafından alelacele onaylanmamıştı. Belki tahliye olur, serbest kalınca kendisi hazırlar diye düşündüm. Yargıtay alelacele Gezi Davası sanıklarının cezalarını onaylayınca kitabı derleme işi bana ve bu konuda elinden gelen her türlü yardımı esirgemeyen avukat İlayda Gedik'e kaldı. Her konuda olduğu gibi bu konuda da titizlenen Çiğdem de elbette derlemenin hazırlanmasına başından sonuna kadar katıldı.

* * *

Çiğdem'i yanlış hatırlamıyorsam ilk defa o 12-13 yaşlarında iken, 1989 veya 1990'da annesi Nadire ve babası Tayfun'la Paris'e yaptıkları kısa bir ziyaret sırasında tanıdım. Daha sonra, 2000'li yılların ortasında temel hak ve özgürlüklerin ayrımsız biçimde herkese tanınması mücadelelerine kararlı biçimde katılan bir genç kadın olarak karşıma çıktı. Bilgi Üniversite-

si'nde düzenlenen "İmparatorluğun Son Döneminde Osmanlı Ermenileri: Bilimsel Sorumluluk ve Demokrasi Sorunları Konferansı"nın düzenlenmesinde pratik işleri üstlenen gençler arasındaydı. Hrant Dink'in katledilmesi sonrasında kurulan Hrant Dink Vakfı'nda beraber olduk. Ama Çiğdem'i daha yakından tanıma fırsatını Temmuz 2007'de yapılan erken genel seçimlerde, İstanbul 2. Bölge'de yürütülen "bağımsız sol aday" kampanyasının faaliyetleri sırasında buldum. Aralarında Çiğdem'in de yer aldığı bir genç kadın ekibi; Bircan, Özlem, Müge, Yıldız ve isimlerini hatırlayamadığım birkaç genç kadın daha, son derece yaratıcı önerileri ve bunları hızla hayata geçiren enerjilerinin yanında, bütün bu işleri büyük bir neşe içinde yapıyorlardı. Benim içinde büyüdüğüm erkek militan ortamından farklı, çok daha etkin ve yaratıcı bir çalışma tarzıydı bu. Onlardan çok şey öğrendim.

Çiğdem'le daha sonra Türkiye'de demokrasinin, temel hak ve özgürlüklerin genişlemesi ve güçlendirilmeleri mücadeleleri içinde yollarımız birçok kez kesişti. Anadolu Kültür'ün hayata geçirdiği faaliyetlerde sık karşılaştık. Osman Kavala'nın tutuklandığı soruşturmada şüpheliler arasında adı yer alıyordu. Bu davadaki gelişmeleri izlemem konusunda bana çok yardım etti. Daha sonra dava Gezi Davası'na dönünce, kendisi de sanıklar arasında yer aldı. Bu dönemde uzaktan ama çok daha yoğun biçimde temasta olduk.

Çiğdem'in neşesi, keskin eleştirel bakışı ve 2016 yazı sonrası giderek olağanlaşan "tuhaf" gelişmeler karşısında aldığı serinkanlı ama bir o kadar damardan değerlendirmeleri, "saçma"lıkları ince bir mizahla karşılama refleksi ve eksilmeyen enerjisi bu derlemede yer alan yazılarına bütünüyle yansıyor. Kendisiyle yazılı yaptığım söyleşide, "her zaman neşeli ve zaman zaman insanları yoracak kadar enerjik" olduğunu belirttikten sonra, "Sanki hapishaneye ve şartlara rağmen neşem ve enerjim de arttı" diye ilave etmişti. Bunun Marmara (Silivri) Kadın Kapalı Cezaevi'nde de devam etmesini diliyorum.

Kitabın derlenmesi haliyle biraz vakit aldı. Hazırlık geciktikçe, insan gerçekçi bir umut olmadığını bilse de, belki kitap

yayımlanmadan Gezi Davası'nın sanıkları tahliye olur, Çiğdem kitabını kendisi tanıtır diye aklından geçiriyor. Umut sadece çaresizliği teselli etmenin aracı değildir. Ernst Bloch'a göre, "mesele, Umut Etme'yi öğrenmektir".¹ Derlemeyi hazırlarken Çiğdem'in yazılarını birkaç kez daha dikkatli okudum. Bu yazılar da umut etmeyi öğreten bir tınıya sahipler.

1 Ernst Bloch, *Umut İlkesi*, çev. Tanıl Bora, cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, s. 19.